

Marko Babić

Leksikografski zavod

»Miroslav Krleža«, Zagreb

Primljeno: 15.03.1991.

ISELJAVANJE HRVATA IZ RIMOKATOLIČKE ŽUPE ULICE U BOSANSKOJ POSAVINI

SAŽETAK

Mjesto Ulice (stanovnika 1.259 u 1981. godini) nalazi se u ravničarskom dijelu Bosanske Posavine, nedaleko grada Brčko u sjevernoj Bosni. Središte je rimokatoličke župe za još osam sela: Laništa Donja; Laništa Gornja; Marković Polje; Rogozan; Ulović; Vitanović; Vuksić Donji i Vuksić Gornji. Broj žitelja u tih devet naselja bio je 1981. godine 5.611, a župa je 1988. godine brojila 4.100 vjernika, što znači da je taj prostor napučen Hrvatima s više od 70 % od cjelokupnog broja pučanstva. Prostor župe Ulice bio je napučen još u prapovijesti kao i antičkom razdoblju. Nastupom turske vlasti (1520) i za Bečkog rata (1683-1699) došlo je do značajnih demografskih i etničkih promjena. Rast katoličkog, tj. hrvatskog pučanstva, statistički je dokumentiran od 1743. do 1974. godine, a nakon toga, zbog iseljavanja se počeo umanjivati broj Hrvata stalno nastanjenih u župi Ulice. Istraživanja i ukazivanja na iselidbe Hrvata iz Bosne i Hercegovine bila su, sve donedavno, tabu tema. Kao primjer može se navesti reakcija koju je jedna reportaža novinara Tunje Janjića (*Glas Koncila*, Zagreb, 5. 10. 1986) izazvala u (državnom) dnevniku *Oslobodjenje* (Sarajevo, 11. 10. 1986). Međutim, od 1950. godine do početka 1988. iselilo se iz župe Ulice 1.335 obitelji, od toga 1.059 (79,3 %) u Hrvatsku, a samo u grad Zagreb doselilo je 149 obitelji, tj. 11,1 % cjelokupnih iseljavanja. Stoga je broj župljana s 5.850 u 1974. pao na 4.100 u 1988. godini, a taj se broj još više umanjuje kada mu se pribroji još najmanje 800 radnika u zemljama Zapadne Europe, koji se već duže smatraju samo kao privremeno odsutni. Broj Hrvata u Bosni i Hercegovini se već desetljećima umanjuje, uglavnom, zbog prevelikog iseljavanja, a kako to izgleda na primjeru mikroregije, tj. rimokatoličke župe Ulice, dokumentirano je statističkim podacima.

Problem iseljavanja iz župe Ulice

Istraživati i pisati o iseljavanju Hrvata iz Bosne i Hercegovine bilo je, sve donedavno, ne samo nepoželjno, nego i opasno. To najbolje potvrđuje primjer katoličkog novinara, Tunje Janjića. Kada se on *drznuo* iznijeti činjenice o iseljavanju u župi Ulice, bio je u društvenom tisku Bosne i Hercegovine prozvan i etiketiran, i to, ne samo on, nego i novine, tj. *Glas koncila*, koje su njegovo pisanje objelodanile.

U reportaži o župi Ulice u Bosanskoj Posavini, naslovljenoj: »Iseljavanje prepopovilo župu«, objelodanjeno u *Glasi koncila* 1986. godine (20), Janjić je, između ostaloga, napisao: »Opća tendencija iseljavanja hrvatskog življa iz BiH ovdje je itekako vidljiva. Prema popisu stanovništva iz 1971. godine, na cijelom području BiH živjelo je 20 % Hrvata. Deset godina kasnije bilo ih je 18 %.

U župnim okvirima to izgleda ovako. Iz uličke župe u posljednjih 30 godina iselilo se 499 obitelji s 2.350 članova. To su samo oni koji su registrirani u župnim knjigama. Sa sigurnošću se može ustvrditi da je broj iseljenih obitelji s ovog područja znatno veći. Prema mišljenju ljudi koji se bave ovom problematikom, radi se oko 4 tisuće iseljenih« (20).

Na ovakvo pisanje opširno je reagirao novinar, Mato Bikić, u Oslobođenju (14). Najprije apostrofira *Glas koncila* kako »u već dobro znanom stilu i maniru, istupa još jednom s platforme da je crkva (malim slovom, primjedba M.B.) dužna da jednako čuva vjeru i naciju. 'Glas koncila' na svoj način hoće da analizira migracije i nudi svoje odgovore zašto do njih dolazi i kakve posljedice imaju« (14). Pisanje novinara Tunje Janjića ocjenjeno je, prema iskazima sugovornika, novinara Mate Bikića, s kojima je on razgovarao osobno u Ulicama, neutemeljenim i izmišljenim. Bikić donosi u svom tekstu i fotografije šetorice sugovornika i kaže: »Kada su ovi ljudi i još neki koje smo anketirali, pročitali tekst o Ulicama u 'Glasu koncila', rekli su: – Onaj koji je pisao i objavio ovaj tekst o Ulicama ne misli dobro ni sebi, ni ovim stanovnicima i vjernicima. To su same izmišljotine« (istaknuo M.B.) (14)«.

Svoje pisanje o Ulicama, naslovljeno *Glas neistina*, Bikić završava: »Očigledno je da je 'Glasu koncila' trebala druga vrst informacije. Ona koja zbnjuje, uznemirava, potpiruje, stvara nesigurnost, koja daje hrane neprijateljima da rade svoj posao (kurziv M.B.). Kako drugačije shvatiti nastojanje da se crkva (sic!) stavi u ulogu zaštitnika, ne samo vjere nego i nacije, da se normalne migracije poistovjete s pritiscima, da se respiruje nacionalistička teza o ugroženosti pojedinih nacija u Bosni i Hercegovini. To nije ništa drugo do novi kleronacionalistički ispad. U Posavini plodno tlo za to nije nađeno. Ovdje je zajedništvo sigurno i nerazdvojivo (14)«.

Bikićevi sugovornici nazvaše Janjićevo pisanje *izmišljotinom*, a sam Bikić, proturječi samom sebi, jer na kraju je ipak priznao »normalne migracije«, a Janjiću je podmetnuo više toga što taj novinar uopće nije rekao (cf. 20 i 14). Kome vjerovati, katoličkom ili društvenom novinaru? Pa valjda onome koji je svoje pisanje utemeljio na činjenicama.

Glas koncila, kao i novinar Janjić, koliko mi je poznato, nisu reagirali na pisanje *Oslobođenja*. A što kazuju činjenice?

Nepune dvije godine kasnije, u prigodi proslavljanja stopedesete obljetnice postojanja župe Ulice, na završnoj svečanosti 17. srpnja 1988. godine bili su nazočni »i Uličani koji ne žive više na području ove župe nego su (iz najrazličitijih razloga) morali odseliti. Danas ulička župa ima 4100 vjernika, ali prema podacima kojima raspolažu u župnom uredu ima 4500 odseljenih (11)«.

Obilježavajući obljetnicu župa je izdala prigodnu monografiju: *Ulice nekada i sada* (30). U drugom dijelu te knjige nalazi se: »Popis sadašnjih i odseljenih župljana župe Ulice 1. siječnja 1988« (30:65-148). Fra Ivan Ćurić i fra Petar Matanović popisali su sadašnje, a gospodin Jakov Babić (cf. 27) obišao je »cijeli kraj i okolna mjesta te pobilježio odseljene župljane« (30:67). U knjizi se zatim kaže: »Nadamo se da ćete se u popisu lako snaći. Sela i domaćini u njima poredani su abecednim redom. Pored prezimena, u zagradu je stavljeno drugo prezime ili nadimak.... Ispod domaćina je ime i djevojačko prezime domaćice, a poslije nje su njihova djeca, po starini. ... Prezimena i imena sadašnjih župljana tiskana su običnim tiskom, a imena odseljenih – iz dotičnog sela i obitelji – tiskana su malo uvučeno, kurzivom, /kosim/ tiskom. Strelica pored domaćina pokazuje na mjesto gdje oni sada borave. Prema našem istraživanju, pobilježena odseljavanja počela su oko 1950. godine (30:67).«

Šteta je što autori nisu na temelju ovih popisa napravili sažetak, tj. koliko je 1. siječnja 1988. godine bilo pučanstva u župi, koliko u pojedinim selima župe, a koliko iseljenih? Stoga sam analizirao te svojevrsne popisnike i utvrdio broj iseljenih obitelji iz pojedinih naselja župe Ulice.

Naselje	Broj iseljenih obitelji
Laništa Donja	63
Laništa Gornja	54
Marković Polje	93
Rogozan	46
Ulice	232
Ulović	176
Vitanović	151
Vukšić Donji	219
Vukšić Gornji	301
Ukupno iz župe Ulice	1 335

Kamo se iseljavaju Hrvati iz župe Ulice?

Raščlanjujući objelodanjene popisnike naselja župe Ulice došlo se do konkretnih podataka o broju iseljenih obitelji kao i smjerovima iseljavanja. Evo tih rezultata:

Laništa Donja

Iz naselja Laništa Donja iselilo se 63 obitelji, od toga u: Zagreb (15); Otok (10); Australija (5); Županja (5); Brčko (14); Drenovci (4); Lipovac (4); Vukovar (4); Komletinci (3); Privlaka (3); Soljani (3); Bački Petrovac (1); Pula (1); i Valpovo (1).

Iselilo u:	broj obitelji	u koliko naselja
Hrvatsku	53	11
Bosnu i Hercegovinu	4	1
Vojvodinu	1	1
Izvan Europe	5	nepoznato
Ukupno	63	13

Laništa Gornja

Iz naselja Laništa Gornja iselilo se 54 obitelji, a od toga u: Gradište (7); Otok (5); Privlaka (5); Komletinci (4); Bošnjaci (3); Brčko (3); Županja (3); Drenovci (2); Dubrave (2); Koper (2); Surčin (2); te po jedna obitelj u Australiju; Bački Petrovac; Beograd; Gre-dice; Gunja; Osijek; Pula; Rijeka; Sandići; Slavonija (*sic!*); Slavonski Brod; Soljani; Vin-kovačko Novo Selo; Vinkovci; Zagreb i Zemun.

Iselilo u:	broj obitelji	u koliko naselja
Hrvatsku	39	17
Bosnu i Hercegovinu	7	4
Srbiju	4	3
Sloveniju	2	1
Vojvodinu	1	1
Izvan Europe	1	1
Ukupno	54	27

Marković Polje

Iz Marković Polja iselilo se 93 obitelji, od toga u: Zagreb (16); Otok (8); Vrbanja (8); Brčko (7); Osijek (6); Ivanić-Grad (4); Krepšić (4); Soljani (4); Županja (4); Donji Rahić (3); Bački Petrovac (2); Bošnjaci (2); Kalesija (2); Rajevo Selo (2); Srijemska Mitrovica (2). Po jedna obitelj u: Bački Brestovac; Borovo; Čepin; Daruvar; Gorice; Gunja; Kiseljak; Krk; Novo Mesto; Njemačka; Ogulin; Paraćin; Podravina; Pula; Rijeka; Savino Selo; Slakovci; Slavonski Brod i Vukovar.

Iselilo u:	broj obitelji	u koliko naselja
Hrvatsku	66	21
Bosnu i Hercegovinu	18	6
Vojvodinu	6	4
Srbiju	1	1
Sloveniju	1	1
Europu	1	1
Ukupno	93	34

Rogozan

Iz Rogozana se u svijet iselilo 46 obitelji. U Australiju (5); Otok (5); Privlaku (3); Rijeku (3); Vrbanju (3); Zagreb (3); Drenovce (2); Gunju (2); Slakovce (2); Strošince (2). Po jedna obitelj iselila se u 12 mjesta: Amerika; Bački Petrovac; Batrovci; Brčko; Čadavac; Novi Vinodolski; Novo Selo (Nijemci); Samobor; *Slavonija*; Tovarnik, Županja, a za jednu obitelj nije poznato gdje se naselila.

Iselilo u:	broj obitelji	u koliko naselja
Hrvatsku	35	16
Vojvodinu	2	2
Bosnu i Hercegovinu	1	1
Izvan Europe	6	?
Neodređeno	1	1
Nepoznato	1	1
Ukupno	46	21 (6 ?)

Ulice

Iz središnjeg naselja uličke župe iselilo se 232 obitelji i nastanilo u nizu naselja, uglavnom, Hrvatske, ali i drugdje. Drenovci (22); Gunja (20); Zagreb (20); Čakovci (11); Soljani (10); Otok (10); Lipovac (9); Strošinci (9); Brčko (8); Rijeka (7); Njemačka (7); Vinkovci (7); Donji Rahić (6); Vukovar (6); Komletinci (4); Slavonski Brod (4); Zrenjanin (4); Bošnjaci (3); Doboj (3); Privlaka (3); Pula (3); Beograd (3); Banja Luka (2); Ljubljana (2); Novo Selo (Nijemci)(2); Rajevo Selo (2); *Slovenija* (2); Split (2); Županja (2). Po jedna obitelj – Austrija; Bački Petrovac; Bijeljina; Beli Manastir; Donje Novo Selo; Đurići; Gornje Bodežište; Gornji Milanovac; Francuska; Ivanić-Grad; Kanada; Karlovac; Kragujevac; Kutina; Lonjica; Nijemci; Oprisavci; Osijek; Poreč; Sarajevo; Slavonska Požega; Srijemska Mitrovica; Travnik; Velenje i Velika Gorica.

Iselilo u:	broj obitelji	u koliko naselja
Hrvatsku	183	34
Bosnu i Hercegovinu	23	8
Vojvodinu	6	3
Sloveniju	5	2 (2 ?)
Srbiju	5	3
Europu	9	?
Izvan Europe	1	1
Ukupno	232	51(11 ?)

Ulović

Iz Ulovića se iselilo 176 obitelji: Gunja (30); Brčko (13); Drenovci (13); Zagreb (13); Borovo (11); Otok (11); Strošinci (11); Vrbanja (9); Komletinci (8); Županja (8); Rijeka (5); Soljani (4); Francuska (3); Njemačka (3); Šid (3); Babina Greda (2); Crikvenica (2); Gredice (2); Grčica (2); Maribor (2); Štrepci (2); Vukovar (2). Po jedna obitelj – Australija; Austrija; Bosanska Krupa; Bošnjaci; Čakovci; Dugo Selo; Ledenice; Ljubljana; Koper; Orašje; Samobor; Slavonski Brod; Split; *Slovenija*; Švicarska; Vinkovci i Titovo Užice.

Iselilo u:	broj obitelji	u koliko naselja
Hrvatsku	137	21
Bosnu i Hercegovinu	19	4
Sloveniju	5	3
Vojvodinu	3	1
Srbiju	1	1
Europu	7	?
Izvan Europe	1	1
Neodređeno	3	2
Ukupno	176	33 (7 ?)

Vitanović

Iz ovoga naselja iselila se 151 obitelj: Drenovci (32); Zagreb (21); Brčko (9); Vrbanja (9); Borovo (7); Gunja (7); Rijeka (4); Brodanci (3); Otok (3); Sombor (3); Sotin (3); Vinkovci (3); Francuska (3); Austrija (2); Beograd (2); Bijeljina (2); Lipovac (2); Nijemci (2); Račinovci (2); Ražljevo (2); *Slavonija* (2); *Slovenija* (2); Soljani (2); Strošinci (2); Tuzla (2) i Vukovar (2). Po jedna obitelj – Banja Luka; Bar; Berak; Duga Resa; Engleska; Grčica; Knin; Ljubljana; Ploče; Privlaka; Spačva; Slakovci; Subotica; Šibenik; Šid; Vajska; Vašica i Županja.

Iselilo u:	broj obitelji	u koliko naselja
Hrvatsku	115	26
Bosnu i Hercegovinu	16	4
Vojvodinu	7	5
Sloveniju	3	1 (2 ?)
Srbiju	2	1
Crnu Goru	1	1
Europu	6	?
Neodređeno	1	1
Ukupno	151	29 (8 ?)

Vukšić Donji

Iz Vukšića Donjeg se iselilo 219 obitelji: Zagreb (22); Otok (21); Vrbanja (21); Brčko (15); Privlaka (14); Drenovci (11); Lipovac (10); Bošnjaci (8); Vinkovci (8); Županja (8); Rajevo Selo (7); Rijeka (6); Soljani (6); Gunja (5); Komletinci (5); Donji Rahić (4); Đurići (4); Austrija (3); Sombor (3); Banovići (2); Njemačka (2); Osijek (2); Slavonska Požega (2); i Sesvete (2). Po jedna obitelj – Bakarac; Bihać; Beograd; Beč /Austrija/; Čaglin; Dugo Selo; Đeletovci; Đurdanci; Idrija; Ilača; Josipovac; Kanada; Kukujevci; Koritna; Lopare; Metković; Nuštar; Oštra Luka; *Primorje*; Pula; Slovenska Bistrica; Slakovci; Strošinci; Sonta; Srijemska Mitrovica; Stubičke Toplice; Velika Mlaka i Velika Gorica.

Iselilo u:	broj obitelji	u koliko naselja
Hrvatsku	180	36
Bosnu i Hercegovinu	24	6
Vojvodinu	5	3
Sloveniju	2	2
Srbiju	1	1
Europu	6	?
Izvan Europe	1	1
Ukupno	219	49 (6 ?)

Vukšić Gornji

Iz Vukšića Gornjeg se iselila 301 obitelj: Otok (92); Zagreb (38); Privlaka (20); Lipovac (19); Vinkovci (13); Drenovci (11); Gunja (8); Njemačka (7); Županja (7); Borovo (6); Brčko (6); Soljani (6); Austrija (4); Sonta (4); Apatin (3); Bošnjaci (3); Rijeka (3); slavonski Brod (3); Vrbanja (3); Vukovar (3); Bačka Palanka (2); Beč (Austrija) (2); Bečej (2); Bosanski Šamac (2); Jagodnjak (2); Komletinci (2); Pula (2); Ribarevo (V. Salaš) (2). Po jedna obitelj – Adaševci; Bački Petrovac; Beograd; Cerna; Đurići; Ervenik; Ivankovo; Jovanovac; Kočevje; Koprivnica; Krk; Ljubljana; Lačarak; Leskovac; Mostar; Novi Sad; Osijek; Podgrađe; Rajevo Selo; Štrepci; Švedska; Tržić; Vašica, Vareš; Vukovar i Zadar.

Iselilo u:	broj obitelji	u koliko naselja
Hrvatsku	251	29
Vojvodinu	16	9
Bosnu i Hercegovinu	13	6
Sloveniju	3	3
Srbiju	2	2
Europu	14	?
Neodređeno	2	1
Ukupno	301	50 (14 ?)

Raščlanjujući i sumirajući statističke podatke ovdje prikazanih iseljavanja pouzdano je utvrđeno da se hrvatsko pučanstvo iz župe Ulice iseljava, uglavnom, u Republiku Hrvatsku, gdje se uselilo 79,3 % od ukupnog broja iseljenih obitelji, dok na sve druge pravce iseljavanja otpada 20,6 %. Zanimljivo je ukazati da se samo jedna obitelj uselila u glavni grad države iseljavanja, tj. u Sarajevo, a istodobno u glavni grad Hrvatske, u Zagreb¹, uselilo je 149 obitelji, a to iznosi 11,1 % svih iseljavanja iz župe Ulice.

U normalnim okolnostima selo gravitira najbližem gradu. Brčko je najbliži grad, a istodobno i sjedište općine, naseljima župe Ulice, pa ipak, u Brčko se uselilo samo 66 obitelji, tj. 4,9 % svih iseljavanja. Zanimljivo je pripomenuti da se istodobno u Gunju, hrvatsko naselje nadomak Brčkom, ali se nalazi u Hrvatskoj, uselilo 74 obitelji, tj. 5,5 %, a to znači da je više obitelji uselilo u Gunju nego u Brčko.

Znatan broj obitelji našao je obitavalište također u bližim naseljima u Hrvatskoj, kao u Otoku, gdje se uselilo 165 obitelji, a to je 12,3 % od ukupnih iseljavanja, zatim, u Drenovcima – 97 obitelji (7,2 %); Vrbanji – 50 obitelji (3,7 %); Privlaci – 48 obitelji (3,5 %).

Naselja župe Ulice nalaze se u ravničarskom dijelu Bosanske Posavine i administrativno pripadaju općini Brčko. Pučanstvo se uglavnom bavi ratarstvom (cf. 19), u *društvenom sektoru* zaposlenih je »stotinjak«, prema Bikiću (14), a znatan broj župljana zaposlen je u zemljama Zapadne Europe.

Pozornost privlače objelodanjeni podaci o broju zaposlenih u inozemstvu. Prema Bikiću (14), a on piše u listopadu 1986. godine, bilo je u inozemstvu zaposlenih »preko 300«,

¹ »Iz Bosne i Hercegovine najveći je broj doseljenih (u Zagreb, primjedba moja) iz Bosanske Krajine i Bosanske Posavine (kurziv M.B.), slijedi Hercegovina, zatim, Srednja i Istočna Bosna« (28:49), cf. još (29).

a prema crkvenom izvoru iz srpnja 1988. godine taj se broj penje na najmanje 800 osoba. Izvorna informacija zapravo glasi: »još jedan podatak je značajan: *na području župe postoji 800 obitelji iz kojih netko radi u inozemstvu*« (kurziv M.B.) (11). U tom se izvještaju još pripominje kako je sada teško dobiti posao u inozemstvu »jer papire je gotovo nemoguće dobiti« (11). Drugi crkveni izvor navodi da je 1974. godine bilo iz župe odsutno 850 osoba (16:359), a to su bili uglavnom zaposleni u inozemstvu. U svakom slučaju, uočljiva razlika u podacima državnog novinara i crkvenih informacija.

Sa župnog stajališta iselidbe Hrvata iz župe Ulice statistički prikazana izgledaju ovako:
Iselidbe iz župe Ulice u razdoblju 1950.² do 1. siječnja 1988.

Iselilo u:	broj obitelji
Hrvatsku	1 059
Bosnu i Hercegovinu	125 ³
Vojvodinu	47
Sloveniju	21
Srbiju	16
Crnu Goru	1
Europu	43
Izvan Europe	15
Neodređeno	7
Nepoznato	1
Ukupno	1 335

Pretpostavivši da je svaka obitelj imala u prosjeku dvoje djece, tj. da je svaka iseljena obitelj bila četveročlana, može se pretpostaviti da je iz župe Ulice od drugog svjetskog rata do početka 1988. godine iselilo 5.340 osoba. A Župni ured u Ulicama iznio je podatak o 4.500 iseljenih i 4100 vjernika preostalih u župi (11).

Demografski osvrt na pučanstvo pojedinih naselja i župe u cjelini

Najstarije statističke podatke imamo za suvremeni Donji i Gornji Vukšić – to su podaci iz 1743, 1768. i 1813. godine. U tom razdoblju Vuchsich je pripadao župi Bijela.

Vukšić (Vuchsich)

godine	kuća	odraslih	djece	skupa
1743.	5	21	13	34 (23:69)
1768.	12	67	49	116 (23:202)
1813.	30	207	116	323 (21:114-115)

² Iselidbe Hrvata iz župe Ulice započele su oko 1950. godine. Tih godina započela su također brojnija iseljavanja Hrvata iz župe Vidovice u Bošnjake i druga naselja u Hrvatskoj.

³ U obzir su uzete samo iselidbe u naselja izvan župe Ulice.

Sadašnje sjedište župe, Ulice, prviput se spominje 1782. godine u crkvenim matricama župe Zovik. Godine 1813. zovičkoj župi pripadaju sela: Ulice, Vitanovichi i Ulovich, a župi Dubrave ili Bijela: Vuchsich, Xabar i Markovich (21). Statistički podaci za četiri sela sadašnje župe Ulice daju se skupa s još jednim selom pa nam ti podaci mogu poslužiti samo djelomice. Ipak, evo tih podataka:

Selo	katoličkih kuća	odraslih	djece	skupa
(Gorice et) Ulicze	73	296	168	537
(Raich et) Vitanovichi	45	276	137	458
Ulovich	40	272	61	373
Xabar et Markovich	45	165	121	331 (21)

Nakon 1856. godine mogu se redovitije pratiti statistički podaci za suvremena sela župe Ulice. Žabar (Donji) postupno je gubio katoličko žiteljstvo: godine 1856. imao je 56 katolika, 1864. – 49, 1877. – 19, 1884. – 25, itd. dok ih nije nestalo iz toga sada pravoslavnog sela (5:22, 6:26, 7:32, 9:34).

Statistički podaci o katolicima u župi Ulice (1856-1988)

Ulice su postale kapelanijom 1816, a župom 1839. godine. Godine 1856. župi Ulice pripadala su još dva sela koja sada nisu u sastavu župe, a to su: Gorice i Rajič, a 1864. i Krevšić. Godine 1869. utemeljena je kapelanija Gorice u koju su ušli Krevšić (sada Krepšić) i Rahić, stoga je u župi Ulice 1877. godine došlo do smanjivanja broja kuća, obitelji i katolika u odnosu na 1864. godinu. Broj Hrvata u župi rastao je do 1974. godine, međutim, 1988. godine broj hrvatskog pučanstva bio je manji za 750 osoba u odnosu na 1974. godinu.

Župa Ulice

Godina	broj kuća	broj obitelji	broj katolika
1856.	225	493	2990 (5: 22)
1864.	319	470	2698 (6: 25-26)
1877.	204	351	1777 (7: 31-32)
1885.	–	–	1987 (1: 34)
1895.	247	735	2543 (30: 60)
1939.	–	–	4016 (15: 149)
1940.	362	807	4040 (30: 62)
1963.	–	–	4398 (9a: 33)
1974.	–	–	5850 (16: 359)
1988.	–	–	4100 (11)

Statistički pregled brojnosti Hrvata u naseljima župe ulice 1856-1981.

Naselje	Godina							
	1856.(5)	1864.(6)	1877.(7)	1885.(1)	1887.(8)	1895.(9)	1940.(30)	1981.
Laništa donja	-	-	-	-	-	-	584	685
Laništa gornja								
Marković polje	541	488	392	429	392	642	385	367
Rogozan	122	111	89	110	89	-	-	-
Ulice	291	259	229	258	229	527	529	1047
Ulović	346	286	226	209	226	299	524	625
Vitanović	198	166	126	201	126	312	554	82 ⁴ 339 ⁵
Vukšić donji	773	559	696	755	696	763	843	711
Vukšić gornji								856
Ukupno	2271	1869	1758	1962	1758	2543	3419	4712

Budući da u objelodanjenim rezultatima popisa pučanstva poslije 1945. godine nema podataka o narodnoj strukturi pojedinih naselja nego su ti podaci prikazani po općinama, nisam uspio doći do podataka o brojnosti Hrvata u naseljima župe Ulice, stoga, prikazujem samo statističke podatke o ukupnom broju pučanstva pojedinih naselja prema popisima iz 1948, 1953, 1961, 1971. i 1981. godine.

Brojnost pučanstva u naseljima župe Ulice

Naselje	1948. (2)	1953. (2)	1961. (2)	1971. (2)	1981. (3)
Laništa Donja	551	540	641	744	686
Laništa Gornja					
Marković Polje	501	528	536	530	483
Rogozan	-	-	-	-	-
Ulice	1065	1034	1051	1411	1259
Ulović	586	534	704	830	822
Vitanović Donji	471	457	528	300	305
Vitanović Gornji	234	234	249	453	450
Vukšić Donji	601	633	720	776	725
Vukšić Gornji	880	915	927	901	881
Ukupno:	4889	4875	5356	5945	5611

⁴ U *Popisima stanovništva kao i Imeniku naseljenih mesta u SFRJ-u*, Beograd 1985, str. 368. to naselje se iskazuje kao Vitanović Donji i Vitanović Gornji, a u monografiji župe Ulice kao Vitanović. Prema tome, Vitanović Donji imali su 1981. godine 82 stanovnika hrvatske nacionalnosti.

⁵ Vitanović Gornji imali su 1981. godine 339 stanovnika hrvatske nacionalnosti.

Istodobno ukazujem da su različito iskazana naselja u monografiji o župi Ulice, gdje su iskazana kao posebna naselja Laništa Donja i Laništa Gornja, Rogozan i Vitanović, i popisima pučanstva gdje su Laništa Donja i Gornja iskazivana kao jedno naselje pod nazivom Laništa, a Vitanović kao Vitanovići Donji i Vitanovići Gornji. Rogozan je najvjerojatnije smatran zaselkom Vukšića Gornjeg.

Zaključak

Ulice se, kako je već rečeno, nalaze u Bosanskoj Posavini, a to je prostor južno od rijeke Save između Gornjeg Svilaja u općini Odžak i Brezova Polja u općini Brčko, na istoku je omeđena Semberijom, dok južna granica nije strogo određena. Naseljavanje Bosanske Posavine započelo je još u paleolitiku (Kadar kod Gornjeg Svilaja). U neolitskom razdoblju to je već relativno gusto naseljeni kraj (vinčanska i sopotska kulturna grupa). U brončanom razdoblju prisutni su na tom prostoru nosioci kulture žarnih polja. Ostaci materijalne kulture brojni su također iz antičkog doba (12).

Propašću antičke civilizacije nastaju nova naselja na prapovijesnom i antičkom supstratu ili u njegovoj neposrednoj blizini. Kontinuitet naseljenosti nije prekinut. Velike etničke promjene pa i svojevrsan diskontinuitet naseljenosti dolazi nastupom turske vlasti u tom kraju. Padom Srebrničke banovine (1520) Bosanska Posavina je opustjela – katolički živalj je izbjegao u Slavoniju, ali za kratko, jer uskoro i taj kraj pada pod tursku vlast (Mohačka bitka 1526). Novi gospodar naseljava vlaško (sada pravoslavno) stanovništvo na plodno posavsko zemljište. Postupno se obnavljaju stara katolička naselja a vremenom nastaju i nova. Poznato je djelovanje više katoličkih župa.

Novi egzodus nastupio je za hrvatski narod Bečkim ratom (1683-1699). Pučanstvo je izbjeglo u Slavoniju, ugasiše se sve katoličke župe. Nakon Požarevačkog mira (1718) uži pojas Bosanske Posavine pripao je Austriji pa se počеше katolici vraćati na opustošena ognjišta. Beogradskim mirom (1739) Sava ponovo postaje granicom između dva carstva. Katolici, djelomice iseliše u Slavoniju, ali u većem broju ostadoše na svojim ognjištima. Ponovo su obnovljene neke stare župe a postupno se utemeljuju također i nove. Tako se kontinuitet življenja hrvatskih naselja u Bosanskoj Posavini može pratiti od Požarevačkog mira (1718) do suvremenosti.

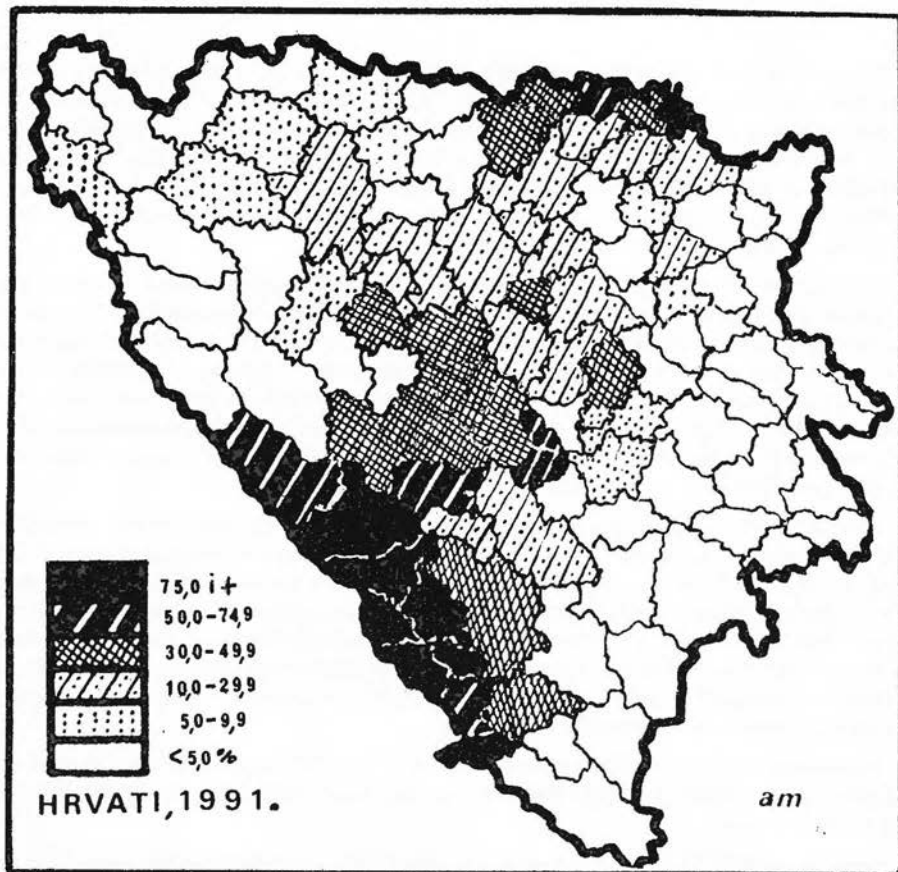
Prema popisu 1981. godine u općini Brčko živi 23.975 Hrvata, a to je 28,9 % ukupnog pučanstva općine, zatim, u općini Orašje živi 20.705 (74,4 %) Hrvata, u Bosanskom Šamcu 14.327 (44,3 %) (10).

Rast katoličkog pučanstva na prostoru župe Ulice statistički je dokumentiran od 1743. do 1974. godine. Sada je tamo pouzdano smanjivanje hrvatskog žiteljstva što je prouzročeno iseljavanjima.⁶ Ovom prilikom nisam ulazio u raščlanjivanje razloga za iseljavanja, nego sam ukazao na tendenciju prikrivanja te pojavnosti iznoseći statisti-

⁶ Poslijeratne iselidbe hrvatskog pučanstva iz Bosne i Hercegovine negativno su utjecale na brojnost hrvatskog žiteljstva u toj Republici. Prema popisima pučanstva bilo je Hrvata u Bosni i Hercegovini: 1953. – 654.227 (22,98 % ukupnog pučanstva te republike); 1961. – 711.665 (21,71 %); 1971. – 772.491 (20,62 %); 1981. – 758.140 (18,38 %) (24:142); 1991. – 752.068 (17,3 %) (26; 22). Markotić donosi i kartografski prikaz napućenosti Hrvata, Muslimana i Srba prema rezultatima Popisa 1991. godine (26). Iste karte nalaze se i kod Krušelj (22).

čke podatke, ne samo o iseljavanjima, nego i pravcima iseljavanja.⁷ Pouzdano je utvrđeno da se hrvatski narod iseljava u Hrvatsku (79,3 % svih iseljavanja) i to u tolikom broju da se počeo smanjivati broj pučanstva u župi Ulice,⁸ tj. u posljednja četiri desetljeća iselilo je 1335 obitelji.

Slika 1: Hrvati u Bosni i Hercegovini 1991.

Izvor: Ante Markotić. »Demografski (h)ram Svete trojice.«, Oslobođenje, Sarajevo 09.06.1991, str.5.

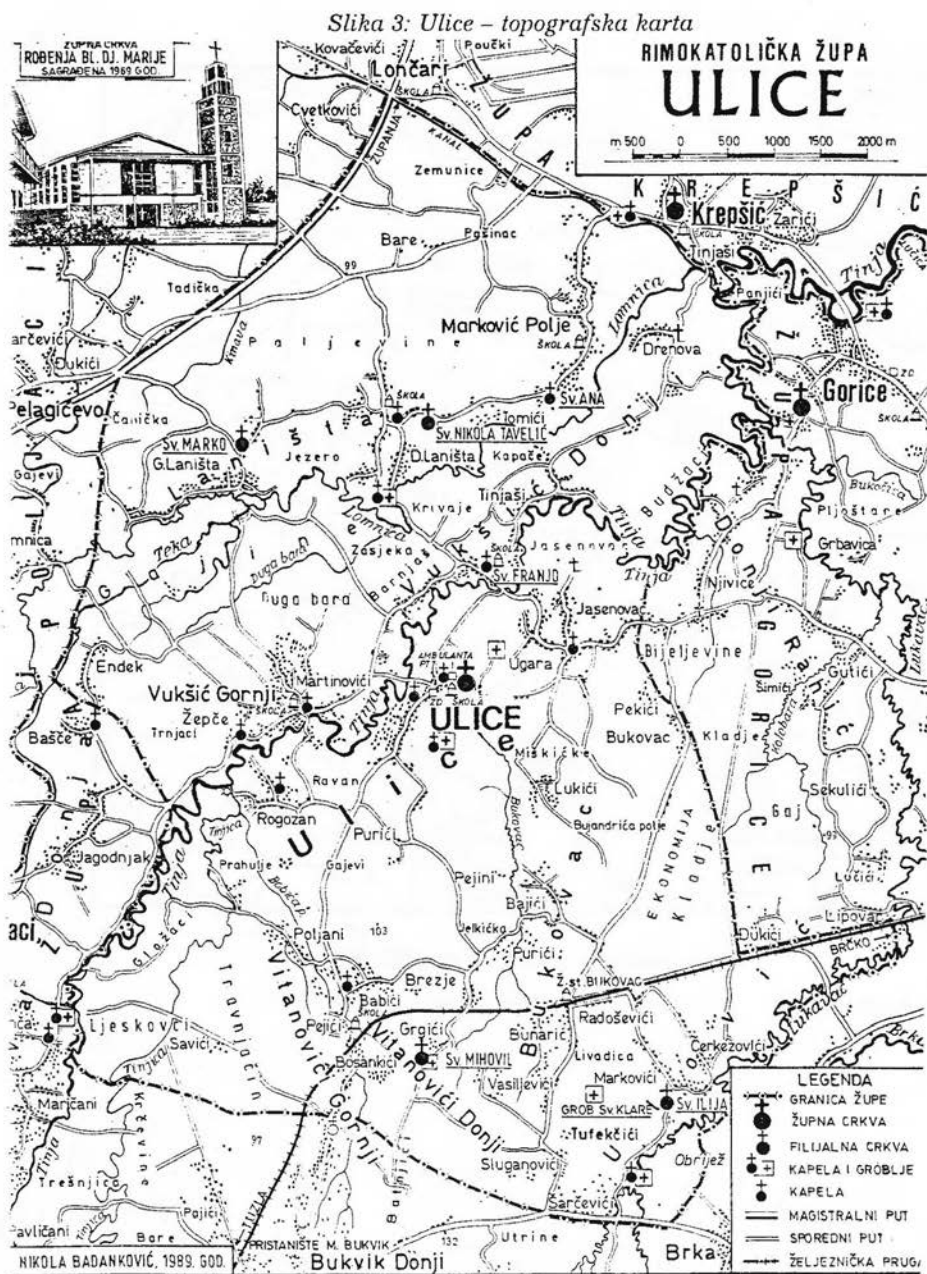
⁷ Migracije s nacionalnog stajališta prestale su biti tabu-tema. U listopadu 1989. godine održan je Znanstveni skup o migracijama u Bosni i Hercegovini pa se o toj tematici pojavilo više članaka u dnevnom tisku i periodici (13), (17), (31). Radovi Znanstvenog skupa također su objelodanjeni (18), cf. još (25).

⁸ Demografsko nazadovanje u župi Ulice potvrđuje i *Popis* iz 1981. godine, kada je utvrđeno 334 stanovnika manje u odnosu na *Popis* iz 1971. godine.

Slika 2: Ulice i okolica – kartografski prikaz

Izvor: Andrija Zirdum. *Ulice nekada i sada*. Ulice: Župni ured Ulice, 1989.

Izvor: Andrija Zirdum. *Ulice nekada i sada*. Ulice: Župni ured Ulice, 1989.

Slika 4: Uzorak iz popisnika prisutnih i iseljenih župljana za selo Ulice

JURO, Nikin	→ Lipovac	ANTO, Stjepanov	→ Gunja
Janja, r. Markić		Ljuba, r. Mandić	
Marta, Mijo		Stjepan, Branimir, Katica, Slavko	
MARKO, Nikin	→ Lipovac	TOMO, Petrov	→ Gunja
Ivka, r. Lučić		Luca, r. Lovrić	
Perica		Ilija, Petar	
ALOJZIJE, Filipov		IVO, Ivin	
Ruža, r. Drejić		Mara, r. Parić	
Filip, Niko, Kata		IVO, Nikin	
NIKO, Alojzijin	→ Lipovac	Ruža, r. Josić	
Luca, r. Vidaković		Ruža, Ivka	
Filip, Vinko		MATO, Mijin	→ Gornja Bodreština
FILIP, Nikin	→ Vinkovci	Ana, r. Bikić	
Janja, r. Bacanović		ŠOLJIC	
Stjepan (Alen)		IVO, Šimin	
Božica, r. N. (II)		Mara, r. Grgić	
Alisa		Tunjo, Šimo, Mato, Pero, Kata	
VINKO, Nikin	→ Donje Novo Selo	TUNJO, Ivin	→ Sremski Čakovci
Marija, r. Božanić		Kata, r. Tikvić	
TUNJO, Ivin		Niko, Mijo, Ivo, Mato, Mara, Ana	
Janja, r. Rošić		NIKO, Tunjin	→ Sremski Čakovci
Ruža, Luca		Ruža, r. Antunović	
NIKO, Mandin	→ Vrbanja	Ivo, Anto, Franjo	
Ivka, r. Đorđić		FRANJO, Nikin	→ Vukovar
ŠIBER		Nastazija, r. Prokop	
IVAN, N.	→ Kutina	Marijan, Ana	
Zorka, r. Radaković		ANTO, Nikin	→ Sremski Čakovci
Mirko, Ferdo, Tomka, Mira, Katica		Valerija, r. Kubiček	
MIRKO, Ivanov	→ Gunja	MIJO, Tunjin	→ Sremski Čakovci
Adela, r. Lišić		Ruža, r. Dijak	
Jasminka, Kornelija, Damir		Josip	
DAMIR, Mirkov	→ Gunja	IVO, Tunjin	→ Vukovar
Mirela, r. Šokčević		Mira, r. Mihaljević	
Mirko		Marijan	
FERDO, Ivanov	→ Zagreb	Mira, r. Cvjetinović (II)	
Danica, r. N.		Ivanka, Maja	
Dubravka		MATO, Tunjin	→ Vukovar
ŠIMIĆ (Golubović)		Marica, r. Zadro	
ANTO, Nikin		ŠIMO, Ivin	
Ruža, r. Doknjašević		Janja, r. Čerkezović-Bjelčić	
Stjepan, Petar		Angela	
STJEPAN, Antin	→ Gunja	Ruža, r. Antunović (II)	
Anda, r. Jozić-Klarić		Blaž	
Anto, Ivo, Niko, Manda, Luca		BLAŽ, Šimin	
IVO, Stjepanov	→ Gunja	Kata, r. Peranović	
Ana, r. Džinić		Igor, Željko	
Mara, Stjepan, Katica		PERO, Ivin	
NIKO, Stjepanov	→ Brčko	Ruža, r. Stjepanović	
Mara, r. N.		Toma, Ivo, Anto, Mato, Martin, Janja, Mara	
Slobodan, Mladen		LOVRO, Šimin	
PETAR, Antin	→ Gunja	Kaja, r. Nikolić	
Luca, r. Zečević		Stjepan, Ivo, Vinko	
Tomo, Ana, Katica, Ruža			

Izvor: Andrija Zirdum. *Ulice nekada i sada*. Ulice: Župni ured Ulice, 1989. str. 117.

LITERATURA

1. *Imenik klera i župa crkvene pokrajine u Bosni i Hercegovini za godinu 1885*, Sarajevo 1984.
2. *Popis stanovništva i stanova 1971. Stanovništvo i domaćinstva u 1948, 1953, 1961. i 1971. i stanovi u 1971. Rezultati po naseljima i opštinama*, Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1975, knjiga VII.
3. *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 1981. godini*. Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1984, tabela 194.
4. *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1981. Nacionalni sastav naselja u Bosni i Hercegovini*, Rukopis.
5. *Schematismus almae Missionariae Provinciae Bosnae Argentinae ... ad annum Christi MDCCCLVI*, Budae 1855.
6. *Schematismus almae Missionariae ...*, Budae 1864.
7. *Schematismus almae Missionariae ...*, Mostarini 1877.
8. *Schematismus almae Missionariae ...*, Sarajevii 1887.
9. *Schematismus almae Missionariae ...*, Sarajevii 1895.
- 9a. *Schematismus Prov. OFM B.A. ... Anno 1963*, Romae 1963.
10. *Statistički godišnjak Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, XVII./1983.
11. »Ulice kod Brčkog – stopedesetgodišnjica župe«. *Svjetlo riječi*, Sarajevo, VI./1988, rujan.
12. Babić, Marko. *Vidovice i okolica u kontinuitetu i diskontinuitetu naseljenosti u prapovijesti i antičkom razdoblju*. (Doktorska disertacija, rukopis). Zagreb – Ljubljana 1987.
13. Bošnjović, Ilija. »Migracije stanovništva Bosne i Hercegovine od 1940. i ranije do 1981«. *Odjek*, Sarajevo, XLII./1989, br. 22, str. 6-7.
14. Bikić, Mato. »Glas neistina«. *Oslobođenje*, Sarajevo, 11.X.1986, str. 4.
15. Draganović, Krunoslav. *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji*. Sarajevo: Akademija »Regina Apostolorum« 1939.
16. Draganović, Krunoslav. *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji 1974*. Zagreb: Biskupska konferencija Jugoslavije, 1975.
17. Filipović, Mirko. »Iseljena Herceg-Bosna«. *Svjetlo riječi*, Sarajevo, VIII./1990, br. 86, str. 5.
18. Grupa autora: *Migracije i Bosna i Hercegovina*. Sarajevo: Institut za istoriju, 1990.
19. Horvat, Viktor. »Selo Ulice«. *Županjski zbornik*, Županja, III./1971, str. 51-67.
20. Janjić, Tunjo. »Iseljavanje prepolovilo župu«. *Glas Koncila*, Zagreb, XXV./1986, br. 40(644), str. 7.
21. Kamber, Dragutin. »Stanje župa i duša Apostolskog vikarijata u Bosni srebreničko-otomanskoj prema popisu izvršenom 1813«. *Franjevački vjesnik*, Sarajevo, XXXIX./1932, br. 4, str. 111-121.
22. Krušelj, Željko. »Kako dijeliti nedjeljivo«. *Vjesnik*, Zagreb, 12.VI.1991, str. 5.
23. Mandić, Dominicus. *Croati Catholici Bosnae et Hercegovinae in descriptionibus annis 1743 et 1768 exaratis*. Chicago – Roma 1962.
24. Markotić, Ante. »Bosna i Hercegovina – Stanovništvo« *Enciklopedija Jugoslavije*, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1982, sv. II, Bje-Crn, str. 135-145.
25. Markotić, Ante. »Demografski aspekt promjena u nacionalnoj strukturi stanovništva Bosne i Hercegovine«. *Sveske Instituta za proučavanje nacionalnih odnosa*, Sarajevo, IV./1986, br. 16-17, str. 283-306.
26. Markotić, Ante. »Demografski (h)ram «Svete trojice«. *Oslobođenje*, Sarajevo, 9.VI.1991, str. 5.
27. Nikolić, Ostoja. »Jakov Babić od nauke«. *Oslobođenje*, Sarajevo, 15.III.1990, str. 11.
28. Rajić, Nada. »Dosljeljavanje kao faktor demografskih promjena u Zagrebu od 1961. do 1981«. *Migracijske teme*, Zagreb, V./1989, br. 1, str. 43-57.

29. Stevanović, Radoslav. »Međurepublički migranti Bosne i Hercegovine po nacionalnosti: 1971-1981«. *Opredjeljenja*, Sarajevo, XX./1989, br. 10, str. 125-131.
30. Zirdum, Andrija. *Ulice nekada i sada*. Ulice: ųupni ured Ulice, 1989.
31. Zvizdić, Salih. »Svaka ptica svome (nacionalnom) jatu«. *Vjesnik*, Zagreb, 15.VII.1990, str. 6.

THE EMIGRATION OF CROATS FROM THE ROMAN CATHOLIC PARISH OF ULICE IN BOSNIAN POSAVINA

SUMMARY

Ulice (population 1,259 in 1981) is located on the flatland part of Bosnian Posavina, not far from Brčko in northern Bosnia. It is the center of the Roman Catholic parish which includes also the following villages: Laništa Donja, Laništa Gornja, Marković Polje, Rogozan, Ulović, Vitanović, Vukšić Donji and Vukšić Gornji. The number of inhabitants of these nine villages was 5,611 in 1981, while the parish itself had 4,100 members in 1981, which means that more than 70 % of the population of this area is Croatian. The territory of Ulice was populated already in prehistory, as well as in classical antiquity. With the coming of the Turks (1520), and during the Vienna War (1683-1699) large demographic and ethnic changes occurred in this area. Statistical data indicated the growth of the Catholic, i.e. Croatian population from 1743 to 1974. After the later date the number of Croats began to fall due to emigration. Research on and indicating the emigration of Croats from Bosnia and Hercegovina was until recently a tabu theme. One example would be the reaction in the (state) daily newspaper *Oslobodjenje* (Sarajevo, 11.10.1986) to an article on this theme written by Tunjo Janjić (*Glas koncila*, Zagreb 5.10.1986). However, from 1950 to the beginning of 1988 1,335 families emigrated from the parish of Ulice, of which 1,059 (79,3 %) went to Croatia, and 149 (11,1%) to the Croatian capital of Zagreb. Thus the number of parishers fell from 5,850 in 1974 to 4,100 in 1988. This number should be reduced further in view of the fact that at least 800 people from Ulice have for a long time been temporarily abroad in the countries of West Europe. The number of Croats in Bosnia and Hercegovina has been falling for decades, mainly due to excessive emigration. On the level of the micro-region this can be shown by statistical data from the parish of Ulice.